

УДК 3.37.374

DOI 10.18372/2786-5495.1.15788

Піонтковський-Вихватень Богдан Олександрович

кандидат педагогічних наук, магістр психології,
психолог Центру допрофесійної підготовки та обдарованої учнівської молоді,
Інститут розвитку освіти,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** У статті автор аналізує дистанційне навчання, його недоліки та переваги, розглянуто психолого-педагогічні аспекти та психофізіологічні особливості особистості в сприйнятті інформації.*

***Ключові слова:** дистанційне навчання, онлайн навчання, Лейтмотив сучасного навчання.*

***Annotation.** In the article the author analyzes distance learning, its disadvantages and advantages, considers psychological and pedagogical aspects and psychophysiological features of personality in the perception of information.*

***Keywords:** distance learning, online learning, Leitmotif of modern learning.*

Дистанційне навчання – це навчання, при якому його суб'єкти розділені в просторі і, можливо, в часі, реалізується з урахуванням передачі і сприйняття інформації у віртуальному середовищі, забезпечується спеціальною системою організації навчального процесу, особливою методикою розробки навчальних посібників і стратегією викладання, а також використанням електронних або інших комунікаційних технологій. Вважають, що дистанційна освіта дозволяє задовольнити індивідуальні потреби кожної людини в навчанні і вирішити такі проблеми традиційної освіти, як відсутність індивідуального підходу до учнів, недостатнє використання активних форм навчання, директивність освітнього процесу, слабку мотивацію до самостійної пізнавальної діяльності учня, жорстку прив'язку до території та в часі, суб'єктивність оцінки результатів навчання. Практика показує поки серйозні недоліки дистанційної освіти в перерахованих проблемах.

Дистанційне навчання здатне оптимально подолати недоліки традиційної освіти і відрізняється від нього по ряду аспектів:

- підвищує відвідуваність заходів за рахунок онлайн-учасників і переглядів записів;
- залучає тих учасників, хто не може бути присутнім на заняттях в силу браку часу або географічної віддаленості;
- надає можливість доступу до електронних матеріалів і відеозаписів після лекції;
- залучає нових слухачів, надаючи їм можливість в будь-який вільний час приєднатися до он-лайн заняття;
- забезпечує доступність і економічність освіти для всіх категорій громадян, в тому числі соціально незахищених та мало мобільних;
- забезпечує можливість вибору індивідуального змісту навчання, а також ефективність і результативність навчання;
- дає можливість вибору індивідуального темпу засвоєння знань;
- стимулює самостійну пізнавальну діяльність учня.

Дуже часто бажане видають за реальне. Це і є сучасним психолого-педагогічним аспектом дистанційної освіти України.

І в той час, коли по всьому світу школи поспішають оснастити свої класи комп'ютерами, а багато політиків заявляють, що не робити цього – просто нерозумно цікаво, що протилежна точка зору отримала широке поширення в самому центрі

високотехнологічної економіки, де деякі батьки і педагоги дають зрозуміти: школа і комп'ютери несумісні.

Прихильники навчання без ІТ впевнені, що комп'ютери пригнічують творче мислення, рухливість, людські взаємини і уважність.

Такі батьки вважають, що коли буде дійсно потрібно познайомити своїх дітей з останніми технологіями, у них завжди будуть для цього потрібні навички та необхідні можливості у себе вдома.

Пол Томас, колишній учитель і професор Університету Фурмана, який написав 12 книг про освітні методики в державних установах, стверджує, що для освітнього процесу краще, якщо комп'ютери використовують як можна менше. «Освіта – це перш за все людське переживання, отримання досвіду, – говорить Пол Томас. Технологія тільки відволікає, коли потрібні грамотність, вміння рахувати і здатність критично мислити» [1].

Коли прихильники оснащення класів комп'ютерами заявляють, що комп'ютерна грамотність необхідна, щоб протистояти викликам сучасності, батьки, які вважають, що комп'ютери не потрібні, дивуються: навіщо поспішати, якщо все це так легко освоїти? «Це суперлегко. Це приблизно так само, як навчитися чистити зуби, – каже містер Ігл, співробітник кремнієвої долини. В Google і подібних місцях розробляють технології настільки тупо простими, наскільки це можливо. Не бачу причини, по якій дитина не зможе освоїти їх».

Самі ж учні не вважають себе обділеними високими технологіями. Вони час від часу дивляться фільми, грають в комп'ютерні ігри. Діти кажуть, що навіть розчаровуються, коли бачать своїх батьків або родичів, обплутаних різними пристроями.

Часто буває що коли приходиш в гості до друзів і опиняєшся в оточенні близьких людей, вони «грають» зі своїми пристроями, не звертаючи один на одного ніякої уваги.

Дітям подобалося вчитися з олівцями і ручками більше, ніж з комп'ютером, тому що вони могли побачити свій прогрес у розвитку через кілька років. «Через кілька років вони можуть відкрити свої перші зошити і побачити, як вони раніше погано писали».

А з комп'ютером це неможливо, там всі літери однакові. Крім того, якщо вмієш писати на папері, то можна буде писати навіть якщо на комп'ютер проллється вода або відключать електроенергію». В свій час, Лев Семенович Виготський вказував у роботі «Мислення і мова» на те, що письмо має безпосередній вплив на розвиток кори головного мозку як дитини так і дорослої людини. А ми по це забули – в процесі «кнопкодавства».

Сучасна педагогічна модель масового навчання повинна відповідати вимогам суспільства – підготовки великої кількості фахівців із значним підвищенням ступеня їх інтелектуальної праці. Один із шляхів досягнення цієї мети – надання освітніх послуг, що здійснюються інформаційними технологіями.

Лейтмотив сучасного навчання – «освіта людини протягом усього життя» виникла в зв'язку з потребами науково-технічного прогресу і інноваціями в усіх сферах людської діяльності. Показовим в цьому плані є той факт, що багато студентів і випускники вузів отримують другу вищу освіту, проходять перепідготовку по суміжних, що доповнюють основну професію або за абсолютно іншими спеціальностями. Підвищують свою кваліфікацію на курсах без відриву від навчання або роботи. Групи учнів при таких формах освіти, як правило, укомплектовані слухачами різних спеціальностей з неоднаковим рівнем знань і індивідуальними здібностями.

Дистанційна освіта сприяє підвищенню ефективності процесу навчання і якості освіти персоналізованого (індивідуального) навчання з урахуванням динаміки рівня знань і психологічних характеристик учня.

Сучасна педагогічна модель колективної он-лайн освіти, на жаль, не в повній мірі дозволяє здійснити персоналізоване навчання і тому потребує вдосконалення. Однією з актуальних проблем он-лайн освіти є психологічне обґрунтування індивідуального комп'ютерного (дистанційного) навчання. Практично відсутні дослідження структури, глибини навчального матеріалу та організації навчального процесу в залежності від

психофізіологічних характеристик учня. У зв'язку з цим серед найважливіших напрямків психологічних досліджень дистанційного навчання можна назвати такі:

- Вивчення психологічних умов і, психофізіологічних компонентів (характеристик), необхідних для успішного проведення дистанційного навчання.
- Розробка моделі учня, яка включає в себе як сукупність і рівень знань, умінь учня, так і його психофізіологічні особливості.

Зазначені напрями досліджень, природно, не вичерпують всіх психологічних проблем що стрімко розвивається у дистанційному он-лайн навчанні.

Проблема пізнавальних можливостей особистості – одна з найскладніших, оскільки вимагає пояснення, як функціонує система з жорстким алгоритмом дії – людська свідомість в процесі освоєння нового. Від однієї людини до іншої передаються не знання або думка, а семіотичні засоби – знаки. Тобто думка не передається буквально, а, лише резюмуючи, збуджуючи думку іншого індивідуума, таким чином, знаки беруть участь в забезпеченні предметності знання. Тому стає все більш актуальною проблема розуміння особливостей побудови і функціонування знакових систем в комп'ютерних навчальних системах, рішення яких у майбутньому призведе до створення ефективних комп'ютерних навчальних матеріалів з урахуванням психологічних особливостей учня. Слід зазначити, що тоді педагоги й учні будуть психологічно відрізнятися від сучасних.

Розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій створило принципово нові умови роботи з інформацією в системі освіти. В даний час головним критерієм оцінки ступеня інформативності навчального процесу служить можливість доступу до глобальної мережі з метою використання в освітніх цілях матеріалів відео- і телеконференцій, електронної пошти і т.д.

Найбільш широко і повно всі навчальні можливості інформаційних технологій використовуються в системі дистанційної освіти. Тому сучасні педагоги перетворилися в «дикторів новин на он-лайн уроці», а не педагога який бачить, відчуває свою аудиторію і розуміє доходить інформаційний посил до реципієнта чи ні.

Розробники платформ дистанційної освіти вважають, що метою розвитку дистанційного навчання є об'єднання переваг віртуальної і традиційної освіти. Основні моменти, що характеризують дистанційне навчання – це:

- просторова роздільність вчителя і учня;
- просторова роздільність учня і навчального закладу;
- безперервна навчальна робота учня;
- взаємодія учня і вчителя;
- спеціально підібрані навчальні матеріали.

Мені як досліднику, поки не зовсім зрозуміло яким чином просторова роздільність впливає на мотивацію до освіти. Спостерігаючи за сучасним процесом навчання в школах в період карантину – чітко відстежується зниження рівня освіти сучасних школярів, зниження мотивації, зниження зацікавленості в навчанні і відвідуванні он-лайн уроків.

Широке впровадження комп'ютерних технологій в наше життя має психологічні наслідки. Фахівці виділяють наступні психологічні феномени, пов'язані з освоєнням людиною нових інформаційних технологій:

- персоніфікацію, «одухотворення» комп'ютера, коли комп'ютер сприймається як живий організм;
- потреба в «спілкуванні» з комп'ютером і особливості такого спілкування;
- різні форми комп'ютерної тривожності та залежності.

Таким чином, проаналізувавши ситуацію, можна прийти до висновку – що ми спостерігаємо процес формування абсолютно нової форми впливу на людину. Звертаю увагу – не освіта в старому розумінні, а впливу на особистість – в новому он-лайн уроці. Достеменно відомо, що освіта – це праця. Праця як викладача так і учня. За це держава платить зарплату вчителям і науковим співробітникам. В он-лайн уроці потреба в школах,

ПТУ, інститутах – відпадає так як можеш записати урок і виставити його наприклад на платному каналі. Тому, можливо, в зв'язку з цим, у викладачів і науковців низькі зарплати.

Серед психологічних особливостей людей, що мають багаторічний контакт з комп'ютером, називають такі якості як: стійкість, наполегливість в досягненні цілей, незалежність, схильність до прийняття рішень на підставі власних критеріїв, нехтування соціальними нормами, досить високий інтелект, схильність до творчої діяльності, перевагу процесу роботи отриманню результату, а також інтровертованість, заглибленість у власні переживання, холодність і не емоційність в спілкуванні, брак емпатії, схильність до конфліктів, егоцентризм, брак відповідальності – але всі перераховані вище якості залежать виключно від особистості.

Резюме. Використовуйте он-лайн освіту з розумом. Не забувайте про психофізіологічні особливості особистості в сприйнятті інформації бо вони у кожного різні і про це слід пам'ятати особливо в процесі спілкування он-лайн.

Список використаних джерел

1. Allen E. Ivey Intentional Interviewing and Counseling. Facilitating Client Development / University of Massachusetts. 1998 – 342 p.
2. Флемминг Фанч. Преобразующие диалоги / Flemming Funch / Учебник по практическим техникам содействия личностным изменениям. «Ника-Центр» «Вист-С» / Перевод с английского Д. Ивахненко. К. 1997 – 379 с.